

Patient Försäkrings centralen

Patientskadeinformation 1/2021

Covid-19-epidemin har på- verkat patientsäkerheten på många sätt

Hittills har endast några ersättningsgilla
patientskador konstaterats

Material

Rapporten bygger på Patientförsäkringscentralens material om patientskador. För rapporten har man gått igenom alla anmälningar om patientskador som på något sätt anknyter till coronaviruset och som avgjorts före utgången av augusti 2021.

Huvudsakliga observationer

- 1.** Före utgången av augusti 2021 hade Patientförsäkringscentralen avgjort 77 anmälningar om patientskador relaterade till coronaviruset.
- 2.** Cirka hälften av skadeanmälningarna gällde direkt coronaviruset, vanligen provtagning, bedömning av vårdbehovet eller vaccination.
- 3.** Skadeanmälningar som indirekt gällde coronaviruset handlade vanligen om fördröjd vård på grund av epidemin, men i dessa fall orsakades inte vården av coronaviruset.

Patientskadeanmälningar är ett fönster mot förändring inom hälso- och sjukvården

Coronaviruset har påverkat alla samhällssektorer. Inom hälso- och sjukvården har konsekvenserna varit enorma. Nya enheter har grundats för vården av infektionspatienter, provtagning och vaccinationer av den stora massan har organiserats och annan verksamhet har begränsats för att trygga de resurser som har behövts för att sköta covid-19-epidemin. Det har också varit väsentligt att lära sig mer om covid-19 som orsakas av coronaviruset och att ordna vården av dess följsjukdomar.

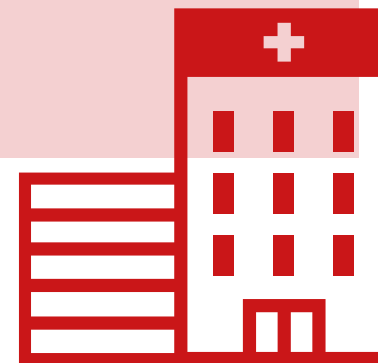
Mycket intresse har riktats mot eventuella patientsäkerhetskonsekvenser orsakade av covid-19-epidemin ända sedan epidemin började. Denna temarapport tillhandahåller information om anmälningar om patientskador relaterade till coronaviruset. Patientförsäkringscentralen (PFC) behandlar alla patientskadeanmälningar i Finland. PFC:s patientskadematerial erbjuder unika möjligheter till statistik och forskning. De lagenliga ersättningsgrunderna för patientskador gäller också under covid-19-epidemin.

En utmaning när det gäller att generera information är att patientskadematerialet alltid uppkommer med fördröjning. Patienten har i regel tre år på sig att göra en skadeanmälan efter att ha fått kännedom om skadan. Det tar också tid att behandla skadeanmälan. Således har vi bara mottagit en liten del av alla skadeanmälningar relaterade till vården under covid-19-epidemin och vi har bara hunnit avgöra en del av de mottagna anmälningarna. Helhetsbilden av patientskador orsakade av coronaviruset erhålls alltså först om flera år.

När covid-19-epidemin började på våren 2020 sjönk antalet patientskadeanmälningar drastiskt. Antalet skadeanmälningar började åter öka i slutet av 2020 och fortsatte att öka under det första halvåret 2021. Även under innevarande år har anmälningarna dock varit färre än före epidemin ([länk PFC:s delårsrapport 2021, på finska](#)). Vi kan förvänta oss att antalet skadeanmälningar och även skadeanmälningar relaterade till coronaviruset kommer att öka under de kommande månaderna och de närmaste åren.

Ca 1 %

av de patientskadeanmälningar som avgjordes mellan november 2020 och augusti 2021 anknöt på något sätt till coronaviruset.

Skadeanmälningar relaterade till coronaviruset handlar endast i sällsynta fall om en ersättningsgill patientskada

Före 31.8.2021 hade sammanlagt 77 anmälningar om patientskador relaterade till coronaviruset avgjorts. Cirka hälften av de dessa (51 %) gällde direkt covid-19, det vill säga patienten hade en misstänkt eller konstaterad covid-19-sjukdom. I resten av fallen påverkade covid-19-epidemin patientens övriga vård, det vill säga skadeanmälan gällde coronaviruset endast indirekt.

Av de avgjorda skadeanmälningarna som gällde coronaviruset ledde endast 8 (10 %) till ett positivt ersättningsbeslut. Av dessa gällde hälften coronaprovtagning, ett fall gällde coronavirussmitta som erhållits i vården och resten gällde

fördröjningar i diagnoser eller vård av andra sjukdomar. Under samma period var den genomsnittliga ersättningsprocenten 24 procent, det vill säga skadeanmälningar relaterade till coronaviruset ledde till ersättning mer sällan än genomsnittet.

Det finns flera orsaker till den låga ersättningsprocenten. Enligt patientförsäkringslagstiftningen ersätts inte en skada som beror på fördröjd vård via patientförsäkringen, om den beror på begränsade resurser inom hälso- och sjukvården och man har gjort en korrekt bedömning av hur brådskande vården är. Skadeanmälningar i

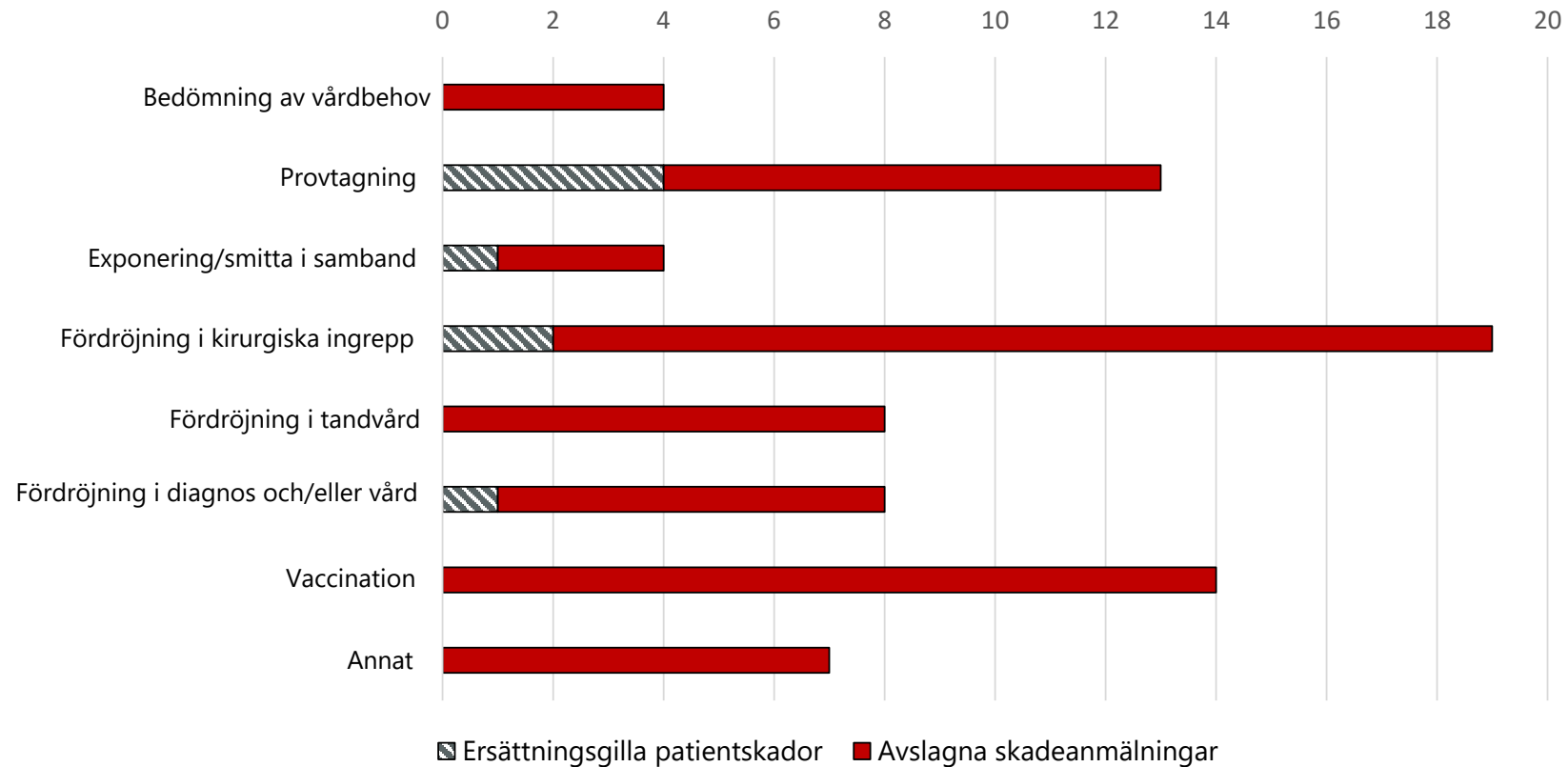
anknytning till vaccinationer ledde inte till ersättningar, antingen eftersom de inte hade orsakat personskada eller eftersom de ska bedömas inom ramen för läkemedelsskadeförsäkringen. Enbart exponering för coronaviruset i samband med vård berättigar inte heller till ersättning.

Sammanlagt har 77 anmälningar om patientskador relaterade till coronaviruset avgjorts

Skadeanmälan samband med coronaviruset	Ersättningsgilla patientskador	Avslagna skadeanmälningar	Totalt
Patienten har eller misstänks ha smittats av coronaviruset	6	33	39
Covid-19-epidemin har påverkat patientens vård	2	30	32
Covid-19-epidemin har inte påverkat patientens vård	0	6	6
Totalt	8	69	77

Bild 1: Anmälningar om patientskador relaterade till coronaviruset gällde oftast fördröjningar i vården, vaccinationer och provtagning

Datainnehåll i grafen, Bild 1: Bedömning av vårdbehov: Ersättningsgilla 0, avslagna 4, Provtagning: ersättningsgilla 3, avslagna 9, Exponering/smitta i samband: ersättningsgilla 1, avslagna 3, Fördröjning i kirurgiska ingrepp: ersättningsgilla 2, avslagna 17, Fördröjning i tandvård: ersättningsgilla 0, avslagna 8, Fördröjning i diagnos och/eller vård: ersättningsgilla 1, avslagna 7, Vaccination: ersättningsgilla 0, avslagna 14, Annat: ersättningsgilla 0, avslagna 7.

Vilka skadeanmälningar har gjorts i anknytning till coronaviruset?

Vanligen berodde skadeanmälningar relaterade till coronaviruset på att den vård som patienten behövde fördröjdes på grund av covid-19-epidemin. Fördröjningar i kirurgiska ingrepp anmäldes i 19 fall, fördröjningar i tandvård i 8 fall och andra fördröjningar i diagnoser och/eller vård i 8 fall. Fördröjd vård var endast i enstaka fall den enda orsaken till skadeanmälan. Vanligen var patienten också missnöjd med vårdens innehåll och/eller men som berodde på vården. I några fall var det egentliga föremålet för skadeanmälan en operation som utförts redan före 2020, och covid-19-epidemin upplevdes ha orsakat ytterligare men i form av att en reoperation hade skjutits upp.

De näst vanligaste anmälningarna gällde vaccinationer (n=14). Största delen av dessa (n=10) gällde biverkningar av coronavaccinet. Biverkningar av vacciner som är korrekt administrerade ersätts inte från patientförsäkringen och därför har dessa anmälningar överförts för behandling inom ramen för läkemedelsskadeförsäkringen.

Den tredje största gruppen utgjordes av skadeanmälningar som gällde provtagning (n=13). Av dessa gällde största delen komplikationer av provtagningen eller symtom som misstänktes bero på provtagningen. Näsblod var det vanligaste menet vid provtagning. Om provtagningen sannolikt har utförts på korrekt sätt, leder vanliga komplikationer inte till ersättningar. I några av anmälningarna handlade det om att provtagningsstickan hade brutits av i näsan. Dessa skador har ersatts som fel i ett sjukvårdsinstrument, det vill säga som så kallade materialskador. Det har också funnits anmälningar om att test som upplevts som tillräckliga inte har tagits eller att ett test har tagits i onödan.

PFC har fått några anmälningar om coronavirussmitta som erhållits i vården och som lett till att patienten har avlidit. Förutom ett enskilt fall har dessa ännu inte avgjorts.

Visste du att...

vanligen berodde skadeanmälningar relaterade till coronaviruset på att den vård som patienten behövde fördröjdes på grund av covid-19-epidemin. Fördröjd vård var endast i enstaka fall den enda orsaken till skadeanmälan.

Mer information om anmälningar av patientskador orsakade av coronaviruset

Typer av vårdinrättningar

Nästan hälften av anmälningarna om patientskador orsakade av coronaviruset gällde hälsovårdscentraler. Detta beror till stor del på att primärvården ansvarar för coronaprovtagning och vaccinationer, men bland annat fördröjningar i diagnoser och vård ingår också. I fråga om sjukhusen gällde anmälningarna olika stora sjukhus. Den privata sektorns andel är liten och betydligt mindre än genomsnittet under samma tidsperiod (30 %).

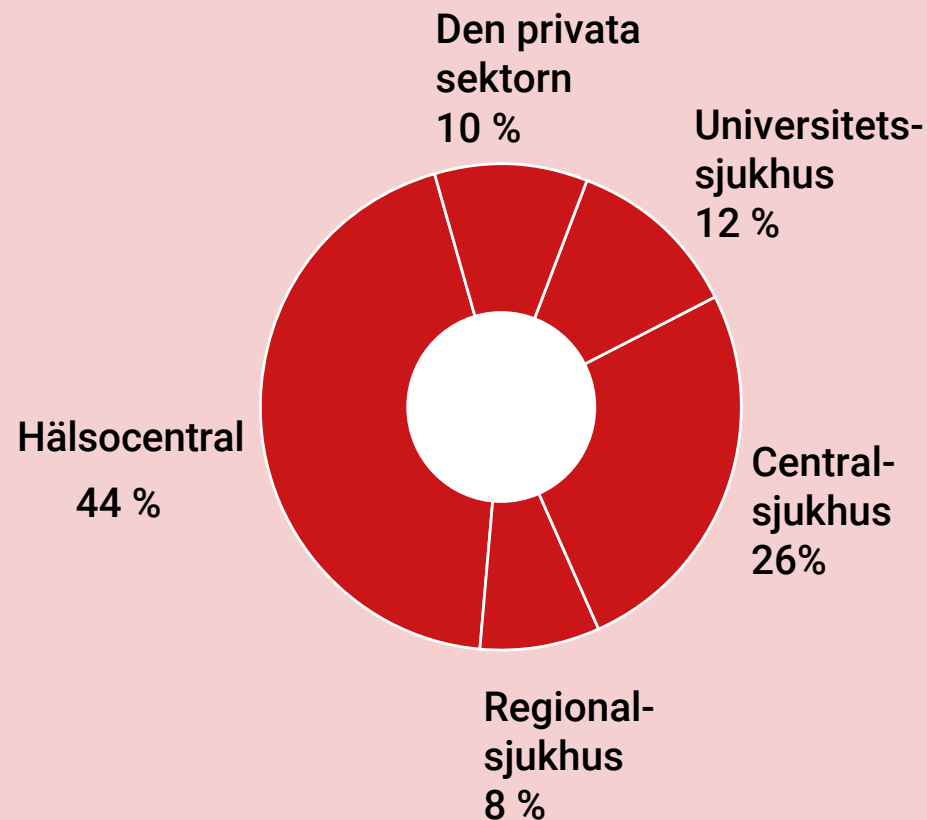
Regional fördelning

Andelen skadeanmälningar relaterade till coronaviruset i det geografiska området för Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt (HUS) var 35 procent (n=27) av alla sådana skadeanmälningar. Detta är naturligt, eftersom covid-19-epidemin har påverkat detta område kraftigast. Skadeanmälningarna gällde emellertid hela Finland.

Patienternas ålders- och könsfördelning

Patienternas medelålder var 54 år (variationsintervall 1–95 år). Antalet anmälningar om vården av minderåriga var bara tre stycken (4 %). Vuxna som gjorde skadeanmälan fördelades tämligen jämnt mellan olika åldersgrupper: 12 % i åldern 19–29 år, 25 % i åldern 30–49 år, 34 % i åldern 50–69 år och 26 % personer över 70 år. Av patienterna var 47 (61 %) kvinnor.

Bild 2: Covid-19 märks inom alla sektorer inom hälso- och sjukvården

Datainnehållen i grafen, bild 2: Hälsocentral = 44%, Den privata sektorn = 10%, Universitetssjukhus = 12 %, Centralsjukhus = 26% ja Regionalsjukhus = 8 %.

En läkares erfarenheter av coronaviruset: från skräckscenarier till agerande

Covid-19-epidemin har lyft fram frågor om medicin, hälso- och sjukvård i vardagsdiskussionen bland hela befolkningen. Det exceptionella läget har tvingat individer, organisationer och företag att överväga sina dagliga handlingar med tanke på smittorisken och spridningen av sjukdomen. Viruset har på många sätt påverkat nästan alla människors vardag över hela världen.

För läkarna har detta varit en engagerande tid. När viruset spreds till Finland var vi rädda för att stå inför samma skräckscenario som i vissa länder i exempelvis Sydeuropa: hälso- och sjukvårdens kapacitet räckte inte till när coronapatienterna strömmade till sjukhusen, nya platser för att förvara kroppar måste ordnas och även många yrkesutbildade inom hälso- och sjukvården avled. De som klarade sig med livet i behåll var uttrötta i arbetet.

I mars 2020 började jag arbeta så att säga vid fronten, det vill säga på en jourpoliklinik. Den våren var speciell inom akutmedicinen vid samjouren i Uleåborg. I början var jouren exceptionellt tom och vi började bli oroliga över att allvarliga sjukdo-

mar inte behandlades. När patienterna försvann koncentrerade vi oss på att omorganisera jouren. Utrymmena, utrustningen och personalen delades in i en så kallad smutsig sida för infektionsspatienter och en så kallad ren sida för andra patienter. Syftet var att undvika smitta bland både patienter och personal.

I början var informationen om sätten på vilka viruset spreds bristfällig. Jag väntade mig att vi som arbetade i jouren oundvikligen skulle bli sjuka i något skede. Våren visade att viruset inte sprider sig så lätt till exempel genom ytkontakt och att skyddsutrustning ger ett tämligen gott skydd.

På våren 2020 var det få som trodde att vi skulle kämpa med coronaviruset så här länge. I själva verket kan de största utmaningarna för hälso- och sjukvården på grund av pandemin fortfarande ligga framför oss. Odiagnostiserade och obehandlade sjukdomar som inte läker ut av sig själva märks nu i form av allt längre köer i synnerhet inom primärvården. Oron över hur personalen ska orka är inte ogrundad, eftersom den sista sprinten håller på att utvecklas till ultramaraton.

Maiju Welling

Patientsäkerhetsläkare,
Patientförsäkringscentralen

Patientskadorna visar att epidemin har lett till att de utmaningar som redan finns har ökat: fördröjningar i diagnoser och vård utgör de vanligaste patientskadorna. I synnerhet läget inom primärvården oroar. Vårdköerna växer samtidigt som coronaviruset fortfarande kräver mycket resurser.

Exempelfall på anmälningar av patientskador orsakade av coronaviruset och på ersättningsbeslut

Fördröjning i kirurgiska ingrepp

En inflammerad blindtarm avlägsnades genom tithållsoperation. Efter operationen bildades ett ärrbräck, men det kirurgiska ingrepp som krävdes för detta fördröjdes på grund av coronaläget.

Bildandet av ärrbräcket kunde inte undvikas, utan detta är en vårdkomplikation som alltid är möjlig. På grund av begränsade resurser kunde bräcket inte behandlas inom ett normalt tidsspann. Ett icke inklämt bräck kräver inte akutvård och därför ersattes inte heller fördröjningen i det kirurgiska ingreppet.

Provtagning

Vid ett coronatest bröts provtagningsstickan av i patientens näsa. Patienten skickades till sjukhuset för att avlägsna stickan. I samband med avlägsnandet skadades patientens slemhinnor.

Provtagningsstickor ska inte gå sönder vid normal provtagning. Det tillfälliga menet för patienten till följd av detta ersattes som en skada på grund av fel i ett sjukvårdsinstrument.

Bedömning av vårdbehovet

Patienten ringde juren på grund av influensalik-

nande symtom. Patienten uppmanades inte att uppsöka juren och inget coronatest utfördes. Två dagar senare kom patienten till juren på grund av andnöd. Patienten konstaterades ha en coronavirusinfektion och lades in på sjukhus.

Provtagningskriterierna har varierat i olika skeden av epidemin. När detta inträffade uppfyllde inte patienten provtagningskriterierna. Patientens allmäntillstånd var gott. Bedömningen av vårdbehovet var ändamålsenlig med beaktande av praxis vid tidpunkten i fråga.

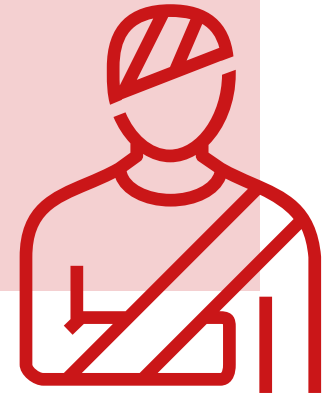
Vaccination

Inom kort efter att patienten hade fått coronavaccin fick denne allvarliga utslag, feber och magbesvär och blev kraftlös. Patienten uppsökte juren på grund av symtomen och dessa ledde till tillfällig arbetsförmåga.

Vaccinationen var medicinskt motiverad och vaccinet hade administrerats korrekt. Biverkningar av läkemedel eller vacciner som är korrekt administrerade ersätts inte från patientförsäkringen. Skadeanmälan styrdes till läkemedelsskadeförsäkringen.

Typpatienten

vid skadeanmälningar relaterade till coronaviruset är en 55-årig kvinna, vars reoperation av höften har fördröjts på grund av covid-19-epidemin.

Helhetsbilden av coronavirusets effekter på patientsäkerheten är fortfarande bristfällig

Covid-19-epidemin kan äventyra patientsäkerheten på flera sätt. Fler fördröjningar i diagnoser och vård har rapporterats både i Finland och globalt. Yrkesutbildade personer har på många ställen varit tvungna att utföra arbete för vilket de inte har haft tillräcklig erfarenhet eller utbildning. Den grundläggande utbildningen för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården har blivit lidande. Kostnaderna har ökat i takt med vårdskulden.

PFC:s material kommer att kompletteras under lång tid och helhetsbilden av patientskador orsakade av coronaviruset erhålls först om flera år. Det återstår att se om covid-19-epidemin har ökat antalet patientskador på grund av fördröjningar i diagnoser och vård. Vi bör också komma ihåg att skadeanmälan inte lämnas in för alla patientskador. För att bedöma patientsäkerheten behövs också andra informationskällor.

Krissituationer medför utöver hot mot patientsäkerheten också möjliga förbättringar. Bekämpningen av infektioner har förbättrat och telemedicin och andra tekniska möjligheter har tagits i bruk mer effektivt än tidigare. Olika aktörer inom hälso- och sjukvården har förenat sina krafter och arbetat tillsammans. Inläringen och åstadkommandet av förändringar har gått snabbare.

Mer information

Maija Welling

maiju.welling@vakuutuskeskus.fi

Patientförsäkringscentralen (PFC) behandlar alla patientskadeanmälningar som rör hälso- och sjukvården i Finland. PFC avgör utifrån lagstiftningen om patientskador om det är fråga om en patientskada som ska ersättas, och betalar ut lagenliga ersättningar till dem som är berättigade till ersättning. PFC är en trygghet för patienter och vårdpersonal och producerar information om patientskador som stöd för hälsovårdens och försäkringsbolagens arbete samt patientsäkerhetsarbetet. PFC:s medlemmar är samtliga försäkringsbolag som beviljar patientförsäkringar i Finland.

www.pvk.fi